KULTURSTRATEGI

för Stockholmsregionen

Stockholms läns landsting

Genom Kulturstrategi för Stockholmsregionen vill Stockholms läns landsting synliggöra hur sociala och kulturella värden i samverkan kan bidra till en god livsmiljö för regionens invånare samt lyfta fram den potential som konsten och kulturen har som regional utvecklingsfaktor.

Kulturförvaltningen arbetar för fri kultur som främjar upplevelser, möten, bildning och delaktighet på uppdrag av kulturnämnden. Kultur och hälsa i vård och omsorg, stöd till och strategisk samordning av länets kulturresurser, stöd till föreningsliv och folkbildningens aktörer samt konstnärlig gestaltning i vårdmiljö är våra huvudsakliga uppdrag som en av fyra kärnverksamheter inom Stockholms läns landsting. Vi tar initiativ till och skapar förutsättningar för att visioner, mål, strategier och åtaganden i den regionala kulturstrategin för Stockholmsregionen, kan förverkligas.

Citera gärna innehållet i rapporten men uppge alltid källan. Även kopiering av sidor i rapporten är tillåtet, förutsatt att källan anges och att spridning inte sker i kommersiellt syfte. Att återge bilder, foto, figurer och tabeller (digitalt eller analogt) är inte tillåtet utan särskilt medgivande.

Kulturförvaltningen är miljöcertifierade enligt ISO 14001 i likhet med landstingets samtliga förvaltningar. Landstingets upphandlade konsulter möter särskilt ställda miljökrav.
Denna trycksak är tryckt enligt SLL:s miljökrav.

Kulturförvaltningen
Stockholms läns landsting
Box 38204
100 64 Stockholm

registrator.kultur@sll.se
www.kultur.sll.se

Grafisk form och produktion: Fidelity Stockholm
Tryck: Landstingstryckeriet, juni 2018

KN 2018/119

Kulturens betydelse för en växande och attraktiv Stockholmsregion där människor vill bo och verka är stor. Genom ett rikt och varierat kulturutbud främjas upplevelser, möten, bildning och delaktighet. Ett gott liv – för såväl den enskilda individen som för samhället i stort – förutsätter tillgång till konst och kultur, och därför är också kultur en av Stockholms läns landstings kärnverksamheter. Därför har landstinget också för första gången låtit ta fram en kulturstrategi för Stockholmsregionen, som ska utgöra ett förtydligande och en förlängning av RUFS 2050 och de delar som där rör kulturområdet.

Regionen och omvärlden förändras ständigt och med dem förändras naturligtvis också kulturens förutsättningar. Att säkra bred tillgång till kultur, till deltagande i kulturupplevelser och möjlighet till eget skapande är av avgörande betydelse för Stockholmsregionens attraktivitet och utveckling. Liksom naturligtvis att tillgodose kulturskaparnas villkor och tillgång till produktionsplatser.

Det är min förhoppning att Stockholmsregionen framöver ska fortsätta utvecklas som levande kulturregion till gagn för dess invånare och det rika kulturliv som finns här, och att kulturstrategin ska bidra i den riktningen. Jag vill också rikta ett varmt tack till alla er företrädare för kommuner, kulturliv och civilsamhälle som bidragit med kunskap, perspektiv och synpunkter under arbetets gång. Det är vidare min förhoppning att vi lika fruktbart ska kunna fortsätta samtalen kring konkretiseringar och genomförande av kulturstrategins intentioner. Det är nu arbetet börjar!

Stockholm i juni 2018
Gunnel Orselius Dahl
Kulturnämndens ordförande
Stockholms läns landsting

Innehåll

Sammanfattning ... 4
Varför en strategi? ... 5
Strategins syfte ... 5
Bakgrund ... 6
Bakomliggande utgångspunkter ... 7
Övergripande dokument ... 7
Nulägesbeskrivning – en kortfattad överblick ... 8
Kulturstrategins målområden ... 10
Vad behöver utvecklas? – Fyra insatsområden ... 12
Öka tillgängligheten till och deltagandet i kulturlivet ... 12
Stärka möjligheterna till konstnärlig utveckling ... 13
Omfatta digitaliseringens möjligheter och utmaningar ... 14
Använda kultur och kulturmiljöer som resurs i samhällsplaneringen ... 15
Hur når vi dit? ... 16
Genomförande ... 16
Uppföljning ... 17

Sammanfattning

Ett rikt och mångfacetterat kulturliv är av stor betydelse för att Sverige och hela Stockholmsregionen ska utvecklas och för att regionen ska nå visionen i den regionala utvecklingsplanen, RUFS 2050 – att vara Europas mest attraktiva storstadsregion. Konsten, kulturen och kulturmiljön är en resurs för alla invånare i länet liksom för alla besökare och turister.

Genom Kulturstrategi för Stockholmsregionen vill Stockholms läns landsting synliggöra hur sociala och kulturella värden i samverkan kan bidra till en god livsmiljö för regionens invånare och lyfta fram den potential som konsten och kulturen har som regional utvecklingsfaktor.

Strategins syfte är att ge en riktning för det övergripande arbetet med kulturfrågor för Stockholmsregionen. Den avser att både tydliggöra landstingets roll som regional kulturpolitisk aktör och peka ut angelägna kulturpolitiska utvecklingsområden, men också fungera som stöd och inspirera kommunernas arbete med långsiktiga planer och kulturutveckling. Strategin ska underlätta samarbete, dialog och samsyn mellan regionala, lokala och nationella aktörer inom offentlig, privat och ideell sektor.

Fyra målområden har tagits fram och svarar mot de fyra långsiktiga målen för regionen i RUFS 2050:

- Kulturupplevelser, möten och bildning bidrar till en god livsmiljö i en tillgänglig region.
- Kulturen stärker demokratin i en öppen, jämställd, jämlik och inkluderande region.
- Kulturdriven tillväxt och det kreativa företagandet bidrar till en regional utveckling i en ledande tillväxt- och kunskapsregion.
- Kultur och kulturmiljö bidrar till att skapa en hållbar utveckling i en resurseffektiv och resilient region.

Fyra insatsområden har sedan identifierats för att långsiktigt bidra till strategins övergripande målområden:

1 Öka tillgängligheten till och deltagandet i kulturlivet.
2. Stärka möjligheterna till konstnärlig utveckling.
3. Omfatta digitaliseringens möjligheter och utmaningar.
4. Använda kultur och kulturmiljöer som resurs i samhällsplaneringen.

Inom varje insatsområde finns prioriteringar med åtgärder som behöver hanteras för att kulturstrategins målområden ska uppfyllas. De prioriteringarna som har identifierats är inte rangordnade sinsemellan, utan de är alla delvis beroende av varandra. Ett insatsområde kan beröra flera målområden.

I det avslutandet avsnittet om *genomförande och uppföljning* framgår på ett övergripande sätt hur det fortsatta arbetet med implementering ska ske.

Varför en strategi?

Kulturens betydelse för en växande och attraktiv Stockholmsregion där människor vill bo och verka är stor. Kulturens arenor ger människor med olika bakgrund möjlighet att mötas i upplevelser, utforskande och samtal, vilket bidrar till en ökad delaktighet och en positiv demokratisk samhällsutveckling. Att stärka kulturområdets sociala dimension blir med detta som bakgrund allt viktigare, inte minst att tillhandahålla mötesplatser för dessa aktiviteter.

Den växande Stockholmsregionen har en ur ett nationellt perspektiv unik kulturdynamik bestående av institutioner, fria grupper, privata och föreningsbaserade kulturinitiativ samt professionella kulturskapare inom alla konstområden som tillsammans skapar ett utbud som präglas av både bredd och spets.

Centrala uppgifter för kulturpolitiken är att göra det möjligt för alla länets invånare att kunna delta i ett för dem angeläget kulturliv, att få ta del av konst och kultur av hög kvalitet samt att stärka möjligheterna till konstnärlig utveckling. På så sätt kan Stockholmsregionen fortsätta att utvecklas som en ledande kulturregion med kulturarv och konstnärlig utveckling sida vid sida.

Strategins syfte

Kulturstrategin ska fungera som ett komplement till RUFS 2050 och fördjupa och förtydliga hur arbetet med konst och kultur bör bedrivas för att nå visionen och målen för Stockholmregionens långsiktiga utveckling.

Kulturstrategins syfte är att synliggöra hur sociala och kulturella värden i samverkan kan bidra till en god livsmiljö för regionens invånare samt lyfta fram den potential som kultursektorn har som regional utvecklingsfaktor och därmed bidra till RUFS-visionen om Stockholmsregionen som Europas mest attraktiva storstadsregion.

Kulturstrategin ska ge en riktning för det övergripande arbetet med kulturfrågor för Stockholmsregionen. Den avser att både tydliggöra landstingets roll som regional kulturpolitisk aktör och peka ut angelägna kulturpolitiska utvecklingsområden, men också fungera som stöd och inspirera kommunernas arbete med långsiktiga planer och kulturutveckling.

Strategin ska underlätta samarbete, dialog och samsyn mellan regionala, lokala och nationella aktörer inom offentlig, privat och ideell sektor.

Därutöver ska kulturstrategin kunna bilda grund för fortsatt strategiskt arbete med fokus på exempelvis specifika konstområden, digitaliseringens möjligheter och utmaningar, kultur och hälsa samt framtagandet av en landstingsintern kulturstrategi för barn och unga.

Kulturstrategins målområden tar utgångspunkt i de fyra långsiktiga målen för regionen i RUFS 2050. Det innebär att strategin bidrar till att uppnå målen i RUFS 2050 och att RUFS 2050 i sin tur bidrar till strategins målområden.

Bakgrund

I Stockholms läns landstingsmål och budget 2017 framgår att kulturnämnden har i uppdrag att stötta arbetet med den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen, RUFS 2050, och i samråd med tillväxt- och regionplanenämnden bidra med den regionala strategin för kulturen som ska ingå i RUFS 2050.

Arbetet med strategin har letts av kulturnämnden på Stockholms läns landsting, men byggt på dialog med landstingets tillväxt- och regionplanenämnd – som ansvarig part för framtagandet av RUFS 2050 – liksom med en rad regionala och lokala aktörer.

Kulturnämnden beslöt den 27 september 2017, KN 2017/707, att sända ut ett förslag till kulturstrategi för Stockholmsregionen på remiss till länets kommuner, företrädare civilsamhället, professionella kulturskapare, nationella minoriteter, handikapporganisationer, statliga myndigheter, länskulturfunktioner samt ett antal utvalda kulturinstitutioner.

Bakomliggande utgångspunkter

Övergripande dokument

Under denna rubrik samlas några av de centrala dokument som har bäring på kulturstrategin för Stockholmsregionen. Av dessa är den regionala utvecklingsplanen av särskilt stor betydelse.

Nationella kulturpolitiska mål

De nationella kulturpolitiska målen beslutades av riksdagen i december 2009 (prop. 2009/10:3, bet. 2009/10:KrU5, rskr. 2009/10:145). Målen ska styra den statliga kulturpolitiken, men även kunna vägleda kulturpolitiken i kommuner och regioner/landsting. Enligt de nationella kulturpolitiska målen ska kulturen vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling.

För att uppnå dessa mål ska kulturpolitiken:
- främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och allas möjlighet till att utveckla sina skapande förmågor,
- främja kvalitet och konstnärlig förnyelse,
- främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas,
- främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan,
- särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.

Inom ramen för kultursamverkansmodellen, där Stockholmsregionen som enda landsting inte ingår, tydliggörs att regional kulturverksamhet i Sverige ska bidra till att ge hela befolkningen möjlighet att ta del av ett varierat kulturutbud som präglas av förnyelse och kvalitet. För att uppnå detta ska:

- den kulturella infrastrukturen utvecklas,
- den regionala mångfalden främjas,
- kulturskapare ges möjlighet att utveckla sitt konstnärskap.

Stockholms läns landstings kulturpolitiska mål

Landstingsfullmäktige fattade i mål och budget för 2018 i juni 2017 beslut om mål för landstingets kärnverksamhet kultur.

Mål

Fri kultur för upplevelser, möten, bildning och delaktighet

Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen 2050

I RUFS 2050 anges en vision och fyra mål för Stockholmsregionens långsiktiga utveckling. Att arbeta för att nå dem är ett gemensamt ansvar för regionens många aktörer och samhällssektorer. Som riktning för arbetet anges bland annat regionala prioriteringar för samverkan samt principer för planering inom regionen.

Vision

Stockholmsregionen ska vara Europas mest attraktiva storstadsregion

Mål

- En tillgänglig region med god livsmiljö
- En öppen, jämställd, jämlik och inkluderande region
- En ledande tillväxt- och kunskapsregion
- En resurseffektiv och resilient region utan klimatpåverkande utsläpp.

De prioriteringar i kulturstrategin som gäller barn och unga tar därutöver sin utgångspunkt i FN:s konvention om barnets rättigheter:

”Barn har rätt att till fullo delta i det kulturella och konstnärliga livet, och samhället ska uppmuntra tillhandahållandet av lämpliga och lika möjligheter för kulturell och konstnärlig verksamhet samt för rekreations- och fritidsverksamhet”

Barnkonventionen betonar också barns och ungas rätt att uttrycka sina åsikter och att få vara delaktiga i frågor som rör barn och unga.

Nulägesbeskrivning – en kortfattad överblick

I Stockholms län bor idag närmare 2,3 miljoner invånare och fram till 2050 beräknas länets invånarantal öka med 1,1 miljoner till cirka 3,4 miljoner, varav minst en fjärdedel kommer att vara födda utomlands. Länet kännetecknas av att det är en huvudstadsregion men också av dess mångsidighet med stora och små kommuner, starka tätorter, landsbygd och skärgård.

Kulturpolitiken kan sägas bestå av alla de insatser som det offentliga samhället gör för att uppfylla de kulturpolitiska mål som beslutats av riksdagen. Tydligast framträder denna struktur i form av kulturinstitutioner och verksamheter – museer, konserthus, konsthallar, teatrar, bibliotek, kulturskolor och mycket annat – som finns över hela landet och med huvudmannaskap som kan vara statligt, regionalt eller kommunalt. I Stockholmsregionen präglas institutionsstrukturen främst av en stark statlig närvaro i form av de centrala museerna och nationella scenkonstinstitutionerna men också av Stockholms stads storlek och kulturpolitiska ambitioner. Stat, landsting/regioner och kommuner samverkar även genom offentliga stöd till kulturverksamhet av olika slag.

I landets samtliga regioner finns så kallade länskulturfunktioner, som både får regionalt och statligt stöd till sin verksamhet. I Stockholmsregionen utgörs dessa av Dans i Stockholms stad och län, Film Stockholm, Länsmusiken i Stockholm, Regionbibliotek Stockholm, Slöjd Stockholm och Stockholms läns museum. Länskulturfunktionerna har i uppgift att främja utvecklingen av kulturlivet i hela länet, inte minst för barn och unga. Länskulturfunktionerna ska även främja kulturens möjligheter att skapa förutsättningar för lärande, bildning och upplevelser för fler.

En stor andel av landets fria kulturliv är verksamt i regionen. Enligt Konstnärsnämndens rapport ”Konstnärernas demografi, inkomster och sociala villkor”(2016, ISBN 978-91-982566-4-2) är omkring 13 500 yrkesverksamma konstnärer folkbokförda i länet, det vill säga 47 procent av yrkeskåren i landet. Därutöver är långt fler verksamma i Stockholmsregionen. I länet finns även starka folkbildningsorganisationer och ett rikt föreningsliv som bidrar till regionens attraktivitet och kompetensförsörjning. Kulturutbudet och rekreationsmöjligheterna håller hög internationell klass.

Olika mätningar gör gällande att Stockholms län hör till Europas ledande kreativa regioner och är en viktig arbetsmarknad för professionella kulturskapare. Även de många företag som verkar inom de så kallade kulturella och kreativa näringarna är en styrka för regionens tillväxt och utveckling. Nära hälften av landets alla företag inom den kulturella och kreativa sektorn är lokaliserade till Stockholms län och en stor del av dessa agerar på en internationell marknad.

Stockholmsregionen rymmer en mångfald av landskap och kulturmiljöer med betydande kulturhistoriska värden och över hundra områden av riksintresse för kulturmiljövården. Kulturarvet och länets kulturmiljöer bidrar till regionens attraktivitet, igenkänning och till att göra Stockholmsregionen till ett attraktivt besöksmål.

Kulturstrategins målområden

Visionen och de långsiktiga målen i RUFS 2050 bildar utgångspunkt för de fyra målområden som kulturstrategin omfattar. På detta sätt tydliggörs hur kulturen och kulturpolitiken kan bidra till måluppfyllelsen i RUFS.

Mål i RUFS 2050: En tillgänglig region med god livsmiljö.

Kulturstrategins målområde: Kulturupplevelser, möten och bildning bidrar till en god livsmiljö i en tillgänglig region.

Konst och kultur kan lyfta platsens själ och identitet vilket främjar attraktiva livsmiljöer. Kultur kan även bidra till ökad gemenskap och fungera som socialt kitt genom att skapa rum för möten, upplevelser, skapande och reflektion. Kulturens olika yttringar har positiv inverkan på människors hälsa och bidrar därigenom till att folkhälsan i regionen förbättras. Tillgång till kultur i hela länet är därför avgörande.

Mål i RUFS 2050: En öppen, jämställd, jämlik och inkluderande region.

Kulturstrategins målområde: Kulturen stärker demokratin i en öppen, jämställd, jämlik och inkluderande region.

Ett brett och dynamiskt kulturliv erbjuder arenor för upplevelser, möten, bildning och delaktighet. Det fria ordet och den fria tanken är förutsättningar för ett demokratiskt samhälle. Kultur kan genom inkludering och allas tillgång till kulturens olika arenor medverka till att stärka demokratin. Med en ökad delaktighet uppnås ett ökat inflytande och en höjd tillit i samhället. Viktiga aktörer för detta utgörs inte minst av föreningslivet och folkbildningen.

Mål i RUFS 2050: En ledande tillväxt- och kunskapsregion.

Kulturstrategins målområde: Kulturdriven tillväxt och det kreativa företagandet bidrar till regional utveckling i en ledande tillväxt- och kunskapsregion.

Goda förutsättningar för de professionella kulturskaparna bidrar till att stärka den regionala arbetsmarknaden för kreativa- och kulturella företag. Innovativa perspektiv och samarbeten bidrar till att skapa kreativa tvärsektoriella arenor i regionen. De kulturella och kreativa näringarna har en ekonomisk betydelse för regionen och stärker den regionala identiteten och attraktionskraften.

Mål i RUFS 2050: En resurseffektiv och resilient region utan klimatpåverkande utsläpp

Kulturstrategins målområde: Kultur och kulturmiljö bidrar till att skapa en hållbar utveckling i en resurseffektiv och resilient region

Att bevara, använda och utveckla kulturmiljön i de regionala stadskärnorna samt lokalisering av kulturverksamheter till dessa, kan bidra till en socialt hållbar utveckling och regional resiliens. Kulturmiljövärden som värnas har en betydelse för besöksnäringen och ett områdes attraktivitet. När satsningar görs på kultur och besöksnäring tydliggörs också den regionala identiteten.

Vad behöver utvecklas? – Fyra insatsområden

Stockholmsregionen och omvärlden förändras ständigt och med dem förändras också kulturens förutsättningar. RUFS 2050 lyfter bland annat fram att regionen behöver anpassas till globalisering och digitalisering och att regionens aktörer behöver säkerställa faktorer som bidrar till tillit och tillväxt. RUFS 2050 identifierar också sex utmaningar för regionen. Dit hör att vara en ledande storstadsregion i en växande global konkurrens, att vara en fortsatt öppen region och samtidigt stärka inkluderingen samt att öka tryggheten i regionen.

Dessa utmaningar har bäring också för kultursektorn. Kulturen kan bidra till att hantera dem men då måste också kulturens förutsättningar värnas och anpassas i takt med samhället. Fyra insatsområden är särskilt angelägna om kulturen långsiktigt ska bidra till målen i RUFS 2050 i enlighet med strategins målområden i föregående avsnitt:

1. Öka tillgängligheten till och deltagandet i kulturlivet
2. Stärka möjligheterna till konstnärlig utveckling
3. Omfatta digitaliseringens möjligheter och utmaningar
4. Använda kultur och kulturmiljöer som resurs i samhällsplaneringen

Nedan beskrivs de fyra insatsområdena och ett antal prioriteringar kopplade till var och en av dessa.

1 Öka tillgängligheten till och deltagandet i kulturlivet

Tillgången till kultur, deltagandet i kulturupplevelser och möjlighet till eget skapande är idag ojämlikt fördelat i länet. Påverkande faktorer är exempelvis befolkningsstruktur, boendeort i länet och skillnader mellan tätort och landsbygd. En utmaning är att hitta vägar för att minska dessa klyftor. En annan är att nå barn och unga, inte minst i socioekonomiskt svaga områden i länet.

Offentliga insatser till regionens kulturliv bör därför riktas för att få fler att känna sig inkluderade. Kulturen har en viktig roll att fylla när det gäller integration och kan bidra till en demokratisk samhällsutveckling. En viktig aspekt är att personer med olika funktions-

nedsättningar ska ha god tillgång till kultur. Det är även angeläget att främja och skydda de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur och sitt språk.

En förutsättning för ett rikt lokalt och regionalt kulturliv, där länets invånare kan delta och utöva sina skapande förmågor, är öppna och tillgängliga mötesplatser. I många av de processer som beskrivs ovan kan föreningslivet och folkbildningen vara centrala aktörer, vilket den offentliga stödgivningen bör beakta. De professionella kulturskaparnas villkor och förutsättningar spelar en avgörande roll för tillgången till ett kvalitativt och mångfacetterat kulturliv.

Funktionsblandade stads- och bebyggelsemiljöer där kultur är en integrerad del, med närhet till god kollektivtrafik, ökar den fysiska tillgängligheten.

Prioriteringar:

För att öka tillgängligheten till och deltagandet i kulturlivet bör följande prioriteras:

- Att utveckla metoder och långsiktiga arbetssätt för att löpande genomföra dialoger med företrädare för civilsamhället, de professionella kulturskaparna samt kommunerna i länet i syfte att identifiera möjligheter till och hinder för ökad tillgång till kultur i hela länet.
- Att regelbundet genomföra och tillgängliggöra kulturvaneundersökningar för att synliggöra deltagandet i kulturlivet.
- Att bidra till att möjliggöra kulturupplevelser och eget skapande för invånare i hela länet, särskilt för barn och unga.
- Att tillgängliggöra kulturarvet för länets invånare.
- Att i högre grad samverka regionalt om kultur- och fritidsverksamhet, som lokaliseras på platser med hög regional tillgänglighet.

Stärka möjligheterna till konstnärlig utveckling

Stockholmsregionen ska vara en attraktiv region för professionella kulturskapare att verka i. Goda arbets- och näringsvillkor samt fysiska rum för skapande behövs, liksom relevanta stödsystem. För att åstadkomma detta är statens, landstingets och kommunernas stödsystem viktiga samverkande delar.

Utvecklingen av det regionala kulturlivet kan främjas genom att professionella kulturskapare ges möjlighet till att utforska sitt konstnärskap och pröva nya samarbetsformer. Även synliggörandet av konst och kultur i internationella sammanhang är viktiga förutsättningar för regionens professionella kulturskapare och därmed för den konstnärliga utvecklingen.

Den kompetens som finns på regionens konstnärliga lärosäten är viktig att ta tillvara på i utvecklingen av konstområdena, liksom den konstnärliga forskning som bedrivs i regionen.

Stockholmsregionen bör främja kulturella och kreativa företag i syfte att skapa innovativa miljöer och stärka tvärsektoriell samverkan. Det är även angeläget att främja interaktion mellan den kulturella och kreativa sektorn och besöksnäringen.

Prioriteringar:
För att stärka möjligheterna till konstnärlig utveckling bör följande prioriteras:

Att möjliggöra för internationella och interkulturella samarbeten och dialoger.

Att kontinuerligt utvärdera det offentliga stödet inom kulturområdet för att säkerställa dess relevans och aktualitet.

Att identifiera insatser som kan stärka den kulturella infrastrukturen genom bland annat analyser och kartläggningar.

Att identifiera former för skapandet av regionala kulturnoder med tidsbegränsade uppdrag i syfte att sprida kunskap om och främja utvecklingen inom specifika områden som är i behov av större spridning och kunskapsutveckling i länet.

Att arbeta med kompetensutveckling för exempelvis professionella kulturskapare och kommuner för att stärka den konstnärliga utvecklingen.

Omfatta digitaliseringens möjligheter och utmaningar

Digitaliseringen har haft en stor inverkan vad gäller såväl skapandet som förmedlandet av kultur. Det gäller både professionella kulturskapare och alla som skapar själva. I dag finns möjligheter att producera, förmedla och konsumera kultur på en mängd olika sätt oberoende av den fysiska platsen. I denna nya verklighet behöver plattformar för användargenererad kultur utvecklas och utnyttjas i högre grad.

Digitaliseringen har skapat möjligheter; nya skapandeprocesser och uttryck har utvecklats, spridning och deltagande för fler har möjliggjorts, det har blivit lättare för företagare oavsett bostadsort att verka regionalt, nationellt och internationellt och det har blivit enklare för personer på landsbygden eller med funktionshinder att kunna ta del av kultur.

Digitaliseringens möjligheter ger också nya utmaningar. För att så många som möjligt ska kunna ta del av kultur på lika villkor är bredband i alla delar av länet ett viktigt utvecklingsområde. Ett utbyggt bredband är en grundförutsättning inte minst för småföretagare inom de kulturella och kreativa näringarna. Det avspeglas i den digitala agendan för Stockholms län, som är framtagen av Länsstyrelsen, Kommunförbundet i Stockholms län – Storsthlm – samt Stockholms läns landsting i vilket den digitala infrastrukturen är ett viktigt fokusområde. Digitaliseringen ger också upphov till nya utmaningar i form av till exempel upphovsrättsliga frågor.

Ett annat fokusområde för den digitala agendan rör frågor om digital kompetens. Många invånare saknar fortsatt den digitala kompetens som krävs för att kunna ta del av kulturens alla möjligheter. En förutsättning för fler att ta del av ett brett kulturliv är att stärka arbetet med den digitala delaktigheten i regionen.

Prioriteringar:
För att omfatta digitaliseringens möjligheter och utmaningar bör följande prioriteras:

Att ta till vara exempelvis studieförbundens och folkbibliotekens erfarenheter av att öka den digitala kompetensen och delaktigheten hos regionens invånare.

Att främja digitala arenor inom kultursektorn.

Att ta till vara digitaliseringens möjligheter när det gäller att skapa, förmedla och tillgängliggöra konst och kultur.

Använda kultur och kulturmiljöer som resurs i samhällsplaneringen

Arkitekturens, formens och designens värde har betydelse för individen, livsmiljön och den hållbara samhällsutvecklingen.

En ökad samverkan mellan samhällsplanerare och kulturens företrädare är nödvändigt för att skapa attraktiva miljöer med sociala och kulturella värden för människor att arbeta, leva och trivas i. För en attraktiv gestaltad livsmiljö förutsätts en helhetssyn som präglas av kvalitet, samverkan och dialog.

Kultur och kulturmiljö bör i än högre grad integreras med bebyggelseplaneringen, både när det gäller läge och utformning, och ses som en utvecklingspotential i samhällsplaneringen. Det gäller särskilt i planeringsarbetet av de regionala stadskärnorna, strategiska stadsutvecklingslägen och i socioekonomiskt svaga områden men även i de så kallade landsbygdsnoderna. För att konstnärlig verksamhet ska kunna utvecklas i länet krävs förutom öppna mötesplatser, att det i översiktsplaner och detaljplaner ges utrymme för konstnärliga produktionsplatser.

Länets kulturmiljöer bör ses som en resurs som skapar gemensam identitet och sammanhang för länets invånare och bör därför bevaras och utvecklas. Det är angeläget att tillvarata kulturmiljövärden när stadsmiljöer förtätas eller infrastrukturen byggs ut, att hitta balansen mellan att bygga nytt och bevara. Genom förstärkt samverkan mellan kulturens företrädare och planerare kan ett gott resultat uppnås.

Stockholmsregionens besöksnäring kan gynnas om regionens olika kulturmiljöer utnyttjas på ett mer strategiskt sätt. Ett levande och tillgängligt kulturarv är en viktig del av regionens rika kulturliv och en attraktionsfaktor för en ökande besöksnäring.

Det är viktigt att regionens olika aktörer strukturerat samarbetar kring frågor som rör samhällsplanering, kultur, kulturmiljö och besöksnäring.

Prioriteringar:

För att använda kultur och kulturmiljöer som resurser i samhällsplaneringen och för att bidra till en god livsmiljö bör följande prioriteras:

- Att prioritera insatser som främjar att kulturella och sociala mötesplatser utvecklas i länet och då i synnerhet i de regionala stadskärnorna, strategiska stadsutvecklingslägen, landsbygdsnoder och socioekonomiskt svaga områden.
- Att finna nya strukturer och identifiera områden för samverkan mellan kultur- och näringsliv inte minst kring frågor som rör samhällsplanering och kulturens infrastrukturer.
- Att identifiera metoder för att säkerhetsställa att den konstnärliga gestaltningen blir en integrerad del i planprocesserna.
- Att berörda parter samverkar för att länets kulturmiljöer ska ses som en resurs tidigt i samhällsplaneringen samt att parternas olika roller tydliggörs och att hänsyn tas till kulturmiljöer i översikts- och detaljplanering.
- Att det lokala kulturarvet, gestaltad livsmiljö och den samtida konsten används som en tillgång i utvecklingssammanhang och för besöksnäringen.

Hur når vi dit?

Strategin har utarbetats i linje med den regionala utvecklingsplanen RUFS 2050, den har samordnats med övriga regionala strategier som tillhör RUFS 2050 och dess implementering är beroende av samverkan mellan berörda aktörer på lokal, regional och nationell nivå. Uppföljning ska göras i dialog med inblandade aktörer.

Genomförande

Kulturstrategin är regionövergripande och ska fungera som ett vägvisande dokument för regionala och lokala aktörer.

Kulturstrategin ska ge en riktning för det övergripande arbetet med kulturfrågor för Stockholmsregionen. Den avser att både tydliggöra landstingets roll som regional kulturpolitisk aktör och att peka ut angelägna kulturpolitiska utvecklingsområden, men också fungera som stöd och inspirera kommunernas arbete med långsiktiga planer och kulturutveckling. Strategin ska underlätta samarbete, dialog och samsyn mellan regionala och lokala aktörer inom offentlig, privat och ideell sektor.

Liksom när det gäller övriga delar av samhällsutvecklingen har många aktörer avgörande roller för kulturområdets utveckling. Om de målområden som beskrivs i strategin ska kunna uppnås krävs ett aktivt genomförandearbete inte minst av landstinget som exempelvis bidrar genom sitt stöd till kultur- och föreningslivet samt genom sin strategiskt samordnande roll. Länskulturfunktionernas arbete är en del av det konkretiserade arbetet ute i kommunerna. Landstinget tar också fram utredningar och kartläggningar som är av vikt i det fortsatta arbetet. Ett aktivt genomförandearbete behövs även av länets kommuner, av regionala samverkansorgan och av statliga myndigheter inom sina respektive ansvarsområden. Aktörer inom föreningslivet, folkbildningen, fria kulturlivet och näringslivet kan bidra genom egna initiativ och åtgärder.

I detta arbete behöver varje enskild aktör analysera och väga möjliga åtgärder mot varandra utifrån bedömda effekter och kostnader och med hänsyn till eventuella synergier och målkonflikter. På många områden är dock bred samverkan önskvärd och till och med nödvändig, det gäller inte minst frågor som rör samhällsplanering och kulturens infrastrukturer. En av de regionala prioriteringarna i RUFS 2050 rör området att öka byggandet och skapa attraktiva livsmiljöer. Här är det av särskild vikt att skapa dialog och samverkan som säkrar att konst, kultur och kulturmiljö tidigt kommer med i den fysiska samhällsplaneringen.

I dag saknas det i Stockholmsregionen en struktur för formaliserad dialog och samverkan mellan aktörer inom kulturområdet. Att få en sådan på plats är kanske den viktigaste förutsättningen för kulturstrategins genomförande och för kulturens bidrag till regionens vision om att Stockholm ska vara Europas mest attraktiva storstadsregion.

Tidigare samverkansprocesser i regionen har visat att några förutsättningar är särskilt viktiga för att nå framgång. Dessa är:

Framgångsfaktorer	Vad innebär det?
Politisk förankring	En samverkansprocess måste ha en tydlig politisk förankring. Eftersom samarbetet sker i form av nätverk mellan organisationer och bygger på en intressegemenskap kring en eller flera frågor är den politiska styrningen viktig.
Tydlig ledning och organisation	Samverkan behöver ledas operativt och dessutom förankras fortlöpande inom de medverkande organisationerna. Ansvar, mandat och resursramar för arbetet behöver klarläggas.
Rätt intressenter	Det är viktigt att rätt aktörer engagerar sig i arbetet. En intressentanalys bör göras i ett tidigt skede för att klarlägga vilka huvudmän och aktörer som blir särskilt viktiga under olika skeden.
Mervärde för medverkande ger ökad uthållighet	Ett personligt engagemang ökar uthålligheten. Professionella kontakter och ny kunskap skapar mervärden för både individen och organisationen samt bidrar till ökad uthållighet.
Bra personliga relationer ger tillit	Det tar tid att etablera en bra plattform för samverkan. Processernas informella karaktär öppnar för personkontakter som skapar tillit, lärande och attitydförändringar.
Transparens och delaktighet	Samverkansprocesser ställer krav på arbetsformer som säkerställer transparens och delaktighet i arbetet. Kommunikationen är central för att skapa delaktighet på flera nivåer i processen.
Konkreta och återkommande resultat	En konkret nytta som avspeglas i effektivare vardagsdrift samt gemensamma synsätt underlättar samverkan med andra. Det är viktigt att det inte dröjer alltför länge innan konkreta resultat nås och att resultat kommuniceras.
Bättre omvärldsorientering	Regionens aktörer behöver delta i och bevaka utvecklingen i andra jämförbara regioner. Samverkansprocesserna leder till ett ökat lärande i form av nya kunskaper och insikter, vilket kan stimulera till nytänkande på respektive aktörs hemmaplan.

Uppföljning

För att säkerställa att insatsområdenas prioriteringar genomförs och får önskad effekt behöver en uppföljning ske. En viktig utgångspunkt är uppföljningen av RUFS 2050 och dess delmål. De insatser som genomförs utifrån de prioriteringar som kulturstrategin för Stockholmsregionen lyfter ska utvärderas kontinuerligt tillsammans med regionens aktörer.

Ordlista

Här förklaras begrepp och ord som förekommer genomgående i den regionala utvecklingsplanen RUFS 2050 samt i kulturstrategi för Stockholmsregionen.

C

Civilsamhället
I civilsamhället ingår till exempel studieförbund, folkbildning, arrangörer och andra ideella organisationer.

G

Gestaltad livsmiljö
En helhetssyn på formandet av människans hela livsmiljö, där arkitektur, form och design är ett sammanhållet område och där människan är utgångspunkten.

H

Hållbar utveckling
Hållbar utveckling handlar om att säkerställa goda livsvillkor för alla människor nu och i framtiden. Utgångspunkten i RUFS 2050 är att människan är i centrum, att ekologin sätter ramarna och att ekonomin är ett medel och en förutsättning för hållbar utveckling. Social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet är inte tre separata spår utan hör ihop och påverkar varandra.

I

Inkludering
Inkludering handlar om utveckling i företag, organisationer och samhället i stort, som leder till inkluderande synsätt och motverkar exkluderande strukturer. Detta är ett villkor för att mångfald och olikheter ska kunna användas som en innovativ drivkraft för affärs-, verksamhets- och samhällsutveckling.

K

Konst
Gestaltandet av upplevelser, idéer och kunskap i konstnärlig form inom till exempel dans, bildkonst, film, hemslöjd, litteratur, nycirkus, musik, teater.

Kultur
Kultur som begrepp kan ha en mängd olika betydelser. Kultur kan exempelvis handla om personlig bildning, estetiska uttryckssätt eller gruppers handlingsmönster. Kultur kan ses som en samhällelig överenskommelse som tillräckligt många är tillräckligt överens om och som ständigt omförhandlas. I strategin har användningen avgränsas till att handla om estetiska uttryckssätt

Kulturarv
Avser alla materiella och immateriella uttryck (spår, lämningar, föremål, konstruktioner, miljöer, system, strukturer, verksamheter, traditioner, namnskick, kunskaper etcetera) för mänsklig påverkan. Begreppet kan användas för att synliggöra specifika delar av samhällsutvecklingen, till exempel det biologiska kulturarvet, det industriella kulturarvet eller modernismens kulturarv.

Kulturmiljö
Avser all miljö som har påverkats av människor, det vill säga den miljö som i varierande grad har präglats av olika mänskliga verksamheter och aktiviteter. Kulturmiljön är en del av kulturarvet och kan till exempel omfatta en enskild anläggning eller lämning, ett mindre eller större landskapsavsnitt, en bygd eller en region. Kulturmiljön omfattar inte bara landskapets fysiska innehåll, utan även immateriella företeelser som ortnamn eller sägner som är knutna till en plats eller ett område.

Kulturella och kreativa företag
Kulturella och kreativa näringar består av företag med kulturskapande eller kreativa processer som sin affärsidé eller som sin råvara. Det finns också företag som bygger vidare på andras skapande, exempelvis genom distribution och handel eller genom utveckling av digitala tjänster med kulturellt innehåll. Enligt Tillväxtverkets definition ingår i kulturella och kreativa näringar; arkitektur, turism- och besöksnäringar, mode, design, film, foto, dator- och TV- spel, media, musik, måltid, upplevelsebaserat lärande, litteratur samt scenkonst.

Kultursamverkansmodellen
Kultursamverkansmodellen sjösattes 2011. Landsting/regioner som ingår i modellen beslutar, i samverkan med länets kommuner och kulturlivet, hur det statliga bidraget fördelas till regional kulturverksamhet. Samtliga län, utom Stockholms län, är sedan 2013 med i kultursamverkansmodellen.

L

Landsbygdsnod
Landsbygdsnoder är tätorter med en befolkning om 1000–5000 invånare och en service med viss bredd som omfattar bland annat livsmedelsbutik, skola, idrottsplats och äldrevård. Orten fungerar som en bytespunkt för kollektivtrafiken.

R

Regionala stadskärnor
Platser i Stockholms län som har utvecklingspotential att komplettera varandra och den centrala regionkärnan när det gäller service, arbetsplatser och boende i syfte att skapa både en tätare och en mer flerkärnig region. Regionala stadskärnor har varit ett begrepp i regionplaneringen sedan arbetet med att ta fram RUFS 2001 och alltsedan dess har planeringen i såväl de berörda kommunerna som regionplaneringen inriktats mot att utveckla en flerkärnig struktur i Stockholmsregionen.

Resiliens
Resiliens är ett systems långsiktiga förmåga att hantera väntade och oväntade störningar och förändringar, samt att återuppbygga viktiga funktioner och att vidareutvecklas, utan att systemet kollapsar. För ett samhällssystem kan det exempelvis handla om förmågan att hantera naturkatastrofer, ekonomisk strukturkris, världsoro eller större olyckor.

Riksintresse
Områden av riksintresse är statliga intressen av nationell betydelse och omfattas av länsstyrelsens tillsynsansvar enligt plan- och bygglagen (2010:900).

RUFS
RUFS är en förkortning för Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen, vilket innebär att det är en regionplan enligt plan- och bygglagen (2010:900) som också hanterar utvecklings- och tillväxtfrågor i den regionala skalan. Sedan tidigare finns RUFS 2001 och RUFS 2010.

N

Nationella minoriteter
De fem erkända nationella minoriteterna i Sverige är judar, romer, samer (som även är ett urfolk), sverigefinnar och tornedalingar. De historiska minoritetsspråken är jiddisch, romani chib, samiska, finska och meänkieli.

S

Stockholmsregionen
Avser Stockholms län om inget annat anges.

Strategiskt stadsutvecklingsläge
Lägen med bland annat hög kollektivtrafiktillgänglighet och stor utvecklingspotential som pekas ut i RUFS 2050. Utpekade lägen är kommuncentra, storregionala eller regionala bytespunkter och områden med stor befolkning och/eller områden med lågt socioekonomiskt index. Varje kommun har minst ett strategiskt utpekat läge, alternativt en regional stadskärna och resurser för utveckling bör prioriteras dit.

T

Tillgänglighet
Tillgänglighet som begrepp kan betyda alla individers möjlighet, oavsett funktionsförmåga, att kunna delta i samhället på jämlika villkor, något som kan genomföras med hjälp av universell utformning vilket innebär att i utveckling och design ta hänsyn till människors olika behov och förutsättningar. Alla ska i största möjliga utsträckning kunna använda produkter, miljöer, program och tjänster.

En hög regional tillgänglighet, både inom och till och från regionen, är ett mål i RUFS 2050. Den regionala tillgängligheten mäts genom restider och jämförelser mellan tillgänglighet med olika färdmedel definieras med restidskvoter och förutsätter möjligheten att med hjälp av olika färdmedel röra sig mellan olika målpunkter.

Kulturförvaltningen
www.kultur.sll.se
www.sll.se

Stockholms läns landsting